

Investigating the Relationship Between Social Media Presence And Academic Achievement of Undergraduate Students in Azad University of Qom after the COVID-19 pandemy

Ali Akbar Khoshgoftar Moghadam , Fatemeh Mohajernia

بررسی رابطه میزان حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی
در دانشگاه آزاد شهرستان قم بعد از همه‌گیری کووید ۱۹

علی‌اکبر خوش‌گفتار مقدم^۱ فاطمه مهاجرنیا^۲

Abstract

One of the important goals of higher education is academic achievement. One of the threats to the education process in universities was the indiscriminate use of cyberspace, especially after the COVID-19 pandemy, which has had destructive effects on students. The present research was conducted with the aim of the ratio of the use of virtual networks and academic achievement after all. This study employed a descriptive, correlational method. The study's statistical population consisted of undergraduate students in Qom during the 2023-2024 academic year. Sampling was done using the voluntary method, and 90 participants completed questionnaires on academic skills, internal and external locus of control, and social media use. Students' GPA was used as an indicator of academic achievement. Finally, data from 82 respondents were analyzed. The reliability of questionnaires of academic skills, source of control and use of social networks were evaluated. Their reliability was 0.902, 0.765 and 0.884 respectively The results showed that simultaneous regression yielded a significant model (adjusted R-squared = 0.249, $P < 0.05$, $F = 9.993$). This model explains 24.9% of the variance between social media use and internal locus of control, showing a negative and significant relationship with external locus of control and academic achievement. The results of this research showed that there was a significant relationship between academic skills and academic achievement after the COVID-19 pandemy. Also, there was no significant relationship between the use of social networks and locus of control and academic achievement.

Keywords:

۱- گروه مدیریت آموزشی، واحدقم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم ایران(نویسنده مسئول).

۲- گروه مدیریت آموزشی، واحدقم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. Mohajernia67@yahoo.com

Academic achievement, Students, Internal and external control, Academic skills, COVID-19, Social media.

چکیده:

یکی از اهداف مهم آموزش عالی، پیشرفت تحصیلی است. یکی از عوامل تهدید فرآیند آموزش در دانشگاه‌ها استفاده بی‌رویه از شبکه‌های مجازی به‌ویژه بعد از همه‌گیری کووید ۱۹ بود که تأثیرات مخربی بر دانشجویان داشته است. پژوهش حاضر باهدف رابطه میزان استفاده از شبکه‌های مجازی و پیشرفت تحصیلی بعد از همه‌گیری کرونا انجام شد. این پژوهش، از نوع توصیفی و با روش همبستگی انجام شد. جامعه آماری پژوهش، متشکل از دانشجویان دوره کارشناسی در شهرستان قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. نمونه‌گیری با استفاده از روش داوطلبانه انجام گرفت و ۹۰ نفر به پرسش‌نامه‌های مهارت‌های تحصیلی و منبع کنترل و پرسش‌نامه شبکه‌های اجتماعی پاسخ دادند. معدل دانشجویان به‌عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی منظور شد. در نهایت ۸۲ پاسخگو با استفاده از روش رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه‌های مهارت‌های تحصیلی، منبع کنترل و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مورد ارزیابی قرار گرفت. پایایی آن‌ها به ترتیب ۰/۹۰۲ و ۰/۷۶۵ و ۰/۸۸۴ بود. نتایج نشان داد که رگرسیون هم‌زمان، مدل معنی‌داری به دست آمد ($F=9.933$ و $P < 0.05$) مجذور R تنظیم شده و ۰/۲۴۹ درصد از واریانس را توجیه می‌کند. در پژوهش حاضر بین مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی بعد از همه‌گیری کرونا ارتباط معنی‌داری وجود داشت. همچنین بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی‌داری وجود نداشت.

کلمات کلیدی:

پیشرفت تحصیلی، دانشجویان، منبع کنترل، مهارت تحصیلی، کووید ۱۹، شبکه‌های اجتماعی.

مقدمه

دسامبر ۲۰۱۹ نقطه عطفی در تاریخ بشریت بود، زمانی که کووید-۱۹^۳ برای اولین بار در ووهان^۴ چین سر برآورد و به سرعت به یک همه‌گیری جهانی تبدیل شد. این ویروس منحوس جان بسیاری را در سراسر جهان گرفت و میلیون‌ها نفر را به عوارض بلندمدت مبتلا کرد. در این میان، سازمان بهداشت جهانی^۵ زنگ خطر را به صدا درآورد و شیوع این بیماری را یک وضعیت اضطراری بهداشت عمومی اعلام کرد.

برای مهار این بیماری هولناک، کشورهای تدابیر مختلفی از جمله قرنطینه، تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها و دورکاری را اعمال کردند. این امر به ناچار منجر به دگرگونی عظیمی در نظام آموزشی شد و آموزش حضوری جای خود را به آموزش مجازی داد. ایران نیز از این قاعده مستثنی نبود و سیستم آموزشی کشور به سرعت با شرایط جدید سازگار شد. مدارس و دانشگاه‌ها به پلتفرم‌های آنلاین روی آوردند و بدین ترتیب، آموزش از راه دور به یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر تبدیل شد (سلیمی و فردین، ۱۳۹۹).

اگرچه آموزش مجازی در شرایط بحرانی همه‌گیری کرونا راه‌حلی حیاتی بود، اما پیامدهای روان‌شناختی منفی متعددی را به همراه داشت. معلمان، اساتید، دانش‌آموزان، دانشجویان و اولیا همگی در معرض سطوح بالایی از استرس و فشار روانی قرار گرفتند (شمالی احمدآبادی، برخوردار احمدآبادی و آریان‌پور، ۱۴۰۰).

انزوا، عدم قطعیت شغلی و تحصیلی، دشواری در تمرکز و یادگیری در محیط‌های مجازی، و فقدان تعاملات اجتماعی حضوری از جمله عواملی بودند که به تشدید اضطراب، افسردگی و احساس تنهایی در افراد کمک می‌کردند.

درحالی‌که آموزش مجازی مزایای خود را داشت، اما عواقب منفی آن بر عملکرد تحصیلی دانشجویان به‌ویژه در دوران پسا کرونا به‌وضوح قابل مشاهده است (فتحی دوکی، فتحی دوکی، حسن نیا و حسن نیا، ۱۴۰۰).

³ - COVID-19

⁴ -Wuhan

⁵ -WHO

همه‌گیری کرونا علاوه بر مشکلات جسمی، مشکلات روانی بسیاری مانند اضطراب و افسردگی و میل به انزوا نیز به همراه داشته است. دانشجویان بعد از انس گرفتن در دوران کووید-۱۹ به این فضا علاقه مند شده و استراحت و برخط بودن کلاس‌ها را به حضور ترجیح می‌دهند و این امر موجب تضعیف عملکرد و روحیه مشارکت در کلاس‌ها را دارد و شیوه سخنرانی استاد، آنها را از فضای فکری و کشف حقایق باز می‌دارد. بسیاری از دانشجویان که در دوران کرونا به استفاده بی‌رویه از فضای مجازی عادت کرده‌اند، اکنون در بازگشت به فضای آموزشی حضوری با چالش‌های متعددی روبرو هستند. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، وسوسه بازی‌های آنلین و سرگرمی‌های مجازی، و عدم توانایی در تمرکز حواس در حین مطالعه و حضور در کلاس‌های درس، موانعی جدی بر سر راه پیشرفت تحصیلی این دانشجویان ایجاد کرده است (کلانتری، زارع و عبداللهی، ۱۴۰۱).

یکی دیگر از مشکلات پسا کرونا، جذابیت فضای مجازی است. به طوری که افراد در این فضا می‌توانند با مردم کل دنیا ارتباط برقرار کنند و هیجانانگیزان با الگوبرداری‌های غلط از دنیای غرب، به عدم موفقیت تحصیلی آنها ختم می‌شود. این موضوع نه تنها آینده تحصیلی این افراد را به مخاطره می‌اندازد، بلکه پیامدهای ناگواری برای آینده شغلی و حتی رشد و توسعه کشور به همراه خواهد داشت (عباسی شوازی، معینی و پوردیان، ۱۳۹۷).

باتوجه به گسترش روزافزون استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در زندگی روزمره، فرهنگ‌سازی و آموزش صحیح استفاده از این ابزارها به یک ضرورت اجتماعی تبدیل شده است (زمانی و تقی‌پور، ۱۳۹۶). شناخت آسیب‌ها و مزایای فضای مجازی و نحوه استفاده معتدل و هدفمند از آن می‌تواند نقش مؤثری در کاهش پیامدهای منفی - آن بر سلامت روان و عملکرد تحصیلی دانشجویان داشته باشد (زندوانیان و دریاپور، ۱۳۹۳).

در خصوص اهمیت و ضرورت این تحقیق می‌توان به این نکته اشاره کرد که زمانی که این بحران ایجاد شد نیاز به مدیریت بحران بود و کشور و جوانان نیازمند فرهنگ‌سازی این فضا بودند. قبل از فرهنگ‌سازی درست و آموزش استفاده از شبکه‌های مجازی، امکان دستیابی به این فضا برای همه مردم فراهم گردید. بسیاری از جوانان با زیاده‌روی در آن از راه اصلی خود دور شدند و عدم کنترل میزان حضور در این شبکه‌ها آینده تحصیلی آنها

را به خطر انداخت؛ بنابراین، بی‌توجهی به این امر و کاهش عملکرد تحصیلی و عدم اصلاح این سبک می‌تواند تبعات جبران‌ناپذیری برای آینده کشور ایجاد کند. مطالعه حاضر باهدف بررسی میزان حضور و استفاده دانشجویان از فضای مجازی و بررسی عملکرد تحصیلی آنها ارتباط بین این دو متغیر را به دست بیاورد. یافته‌های این تحقیق می‌تواند به مسئولین آموزشی، مشاوران تحصیلی، اولیا و خود دانشجویان در انتخاب رویکردی مناسب برای استفاده از فضای مجازی و کاهش اثرات منفی آن بر پیشرفت تحصیلی کمک کند.

مهارت‌های تحصیلی

مهارت‌های تحصیلی به شایستگی‌ها، توانایی‌ها، راهبردها و کنش‌هایی اطلاق می‌شود که به دانشجویان کمک می‌کند تا به اهداف تحصیلی خود در دو مرحله تحصیل و فراغت از تحصیل دست یابند. بسیاری از توانایی‌های تحصیلی در خارج از محیط‌های آکادمیک نیز مفید هستند و ممکن است در طول حرفه افراد سودمند باشند. انواع مهارت‌های تحصیلی عبارت‌اند از: تعیین هدف، نوشتن، سخنرانی در جمع، تفکر انتقادی، کار تیمی، مهارت‌های کامپیوتری، مدیریت زمان، انتقاد سازنده، درک مطلب و حل مسئله و غیره (امینی و سامانی، ۱۴۰۰).

تعیین هدف توسط دانشجویان، شاخصی را برای آنان معرفی می‌کند که می‌توانند برای رسیدن به آنها برنامه‌ریزی کنند و به دنبال آن، یادگیری در هنگام تحصیل و بعد فراغت از آن، هنگام کنش‌های کاری در جامعه، زمان خود را مدیریت می‌کنند. دانشجویان با یادداشت‌برداری در طول ترم تحصیلی می‌توانند نکات مهم را جمع‌بندی کنند و بدین طرق در پایان ترم بانک اطلاعاتی از درس موردنظر را در اختیار داشته باشند. از این رو یک دانشجو با استفاده از دانسته‌های خویش در جمع می‌تواند مهارت‌های کلامی خود را تقویت کند همچنین در این هنگام ضعف مطالعات خود را متوجه شود. تفکر انتقادی مهارتی است که به دانشجو کمک می‌کند اطلاعات را به شیوه‌ای کارآمد و جامع تجزیه و تحلیل کند (اطافی، ۱۳۹۴) و دانشجو را قادر می‌سازد مشکلات را حل نماید و مفاهیم پیچیده را درک و تجزیه و تحلیل کند. از طرفی نیز در کنار مطالعات شخصی، همکاری تیمی نیز به دانشجو کمک کند تا بتواند در تجزیه و تحلیل‌های خود دچار اشتباه نشود. دانشجویان با درک مهارت‌های کار تحصیلی مولد در یک گروه می‌توانند ارتباطات، رهبری و حل مسئله را بهبود بخشند. همچنین آنان می‌توانند در زمان تحصیل بسیاری از کاراکترهای شغلی را تمرین کنند. به‌موجب تحقیقات دانشگاهی دانشجویان می‌بایست مهارت کار با کامپیوتر را آموزش ببیند و به‌وسیله این تکنولوژی به کارهای خود سرعت بخشند. دانشجویان می‌بایست بتوانند به‌دوراز تنش‌ها و رفتارهای به‌دوراز انسانیت، انتقادات خود را بیان کنند و

پیگیر مسائل مختلف باشند و بازخورد امور مختلف را دریافت نمایند؛ لذا در تعریف مسئله باید گفت: مسئله یعنی هر چیزی که مانع رسیدن به هدف می‌شود و اگر به این مسائل در زمان خودشان رسیدگی نشود بحران‌هایی به وجود می‌آید که حل آن‌ها کار بسیار دشواری یا حتی غیرممکن خواهد بود. حل مسئله در زمان خود راه‌حل‌هایی دارد که می‌توان با استفاده از الگوهای مختلفی که اندیشمندان بزرگ ارائه داده‌اند آن را حل کرد که این نیز جزو مهارت‌های تحصیلی است که دانشجویان در حین تحصیل می‌بایست آن را آموزش ببینند (امینی و سامانی، ۱۴۰۰).

منبع کنترل

راتر معتقد بود که باور برخی افراد این است که تقویت‌کننده‌ها به اعمال خودشان بستگی دارد و اعمال آنها تقویت‌کننده‌ها را کنترل می‌کنند؛ اما برخی دیگر بر این باور هستند که تقویت‌کننده‌ها به وسیله دیگران و نیروهای بیرونی کنترل می‌شوند. این مفهوم را راتر، منبع کنترل^۶ نامید. کنترل به دو بخش درونی و بیرونی تقسیم می‌شود. کنترل درونی از کودکی در انسان شکل می‌گیرد بدین گونه که با تربیت و حمایت‌گری والدین شخصیت کودک شکل می‌گیرد. کودک می‌آموزد که چگونه اخلاق و رفتار خود را کنترل کند. کنترل بیرونی به مجموعه رفتارهایی که از بیرون به هر فردی گفته می‌شود و حالت نظارتی دارد (کوشکی و خلیلی فر، ۱۳۸۹).

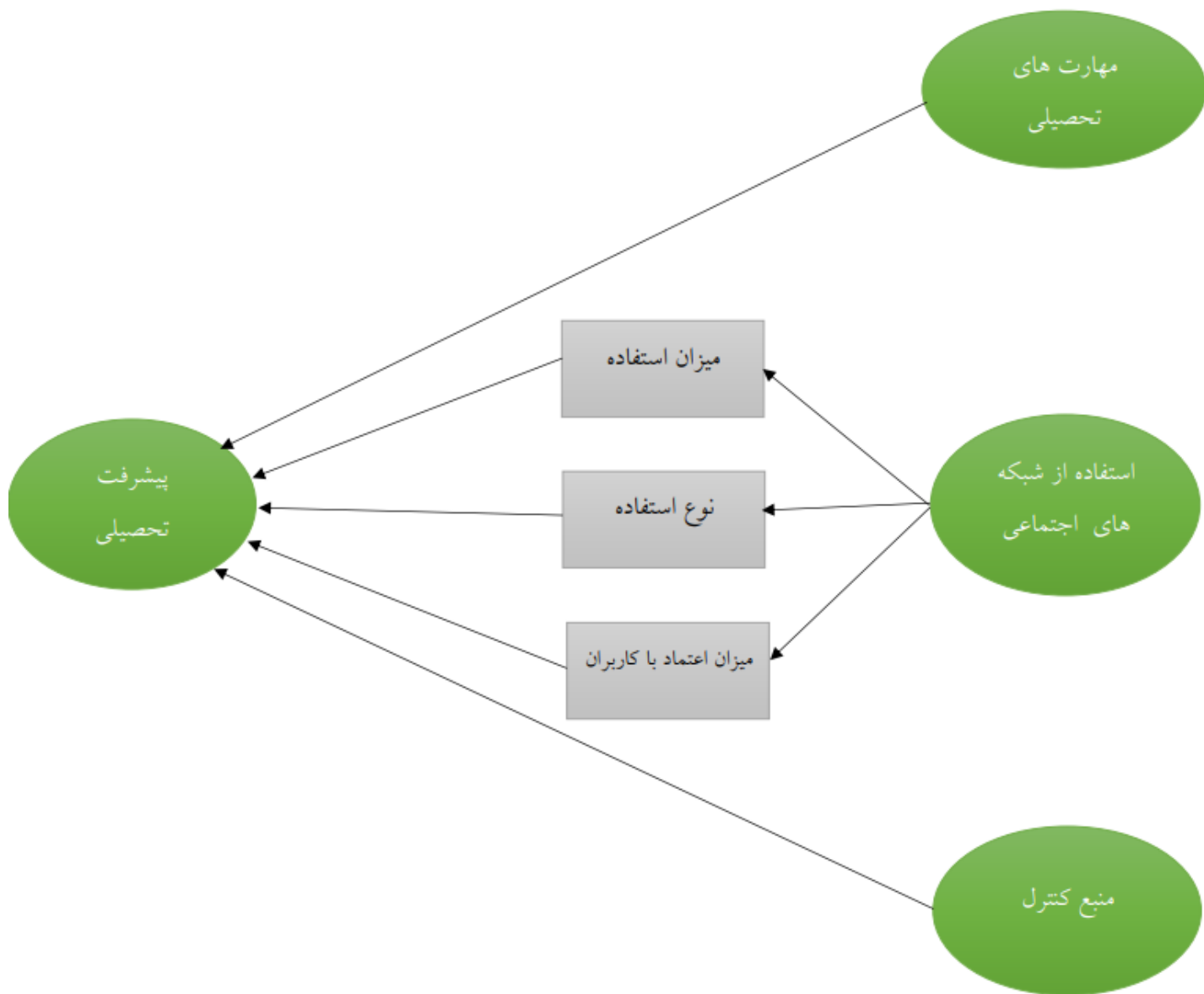
شبکه‌های اجتماعی

می‌دانیم که هزاران سال پیش، انسان‌ها گرد آتش می‌نشستند و برای یکدیگر داستان می‌گفتند و به این شیوه رابطه‌هایی عمیق شکل می‌گرفت؛ چیزی که آن را می‌توان مصداق یک شبکه اجتماعی دانست.

چیزی که باعث شده است امروز شبکه‌های اجتماعی بیشتر از هر زمان دیگری در مرکز توجه قرار بگیرند، توسعه فناوری اطلاعات و زیرساخت‌های دیجیتال است. شبکه‌های اجتماعی در گذشته صرفاً در مقیاس محله‌ها و شهرها شکل می‌گرفتند، امروزه با ارزان شدن دسترسی به ابزارهای دیجیتال (اینترنت، موبایل و نرم‌افزارها) بخش بزرگی از انسان‌های کره زمین می‌توانند شبکه ارتباطی خود را فارغ از زمان و مکان گسترش دهند (توسلی و کلاریجانی امانی، ۱۳۹۱). مثال بارز این شبکه‌ها اینستاگرام، واتس‌آپ، ایتا، فیس‌بوک و غیره می‌باشد. شبکه‌های اجتماعی بیشترین مخاطب را در بین جوانان و دانشجویان دارد چرا که به وسیله آن در کوتاه‌ترین

⁶ - locus of control

زمان به دنیای ارتباطات وصل می‌شوند. در پژوهش حاضر میزان حضور در شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام، ایتا و...)، نوع فعالیت و نوع شبکه‌های موردنیاز دانشجویان، منبع کنترل و مهارت‌های تحصیلی متغیرهای پیش‌بین و عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان متغیر ملاک است.

شکل شماره ۱: مدل نظری رابطه مهارت های تحصیلی، استفاده از شبکه های اجتماعی، منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی

پیشینه تحقیق

(۱) بررسی ارتباط میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با پیشرفت تحصیلی و اعتماد در روابط بین‌فردی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز، زهرا حسین‌زاده، اولین کنگره سبک زندگی سالم، ۱۴۰۱.

مقاله فوق‌فوق بین‌زمان اختصاص‌داده‌شده به شبکه‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی توسط دانشجویان را مورد بررسی قرار داده است و در نهایت به این موضوع می‌پردازد که پیشرفت تحصیلی دانشجویانی که از شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت مقاصد علمی استفاده می‌کردند بیشتر از دانشجویانی است که از شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت مقاصد غیرعلمی استفاده می‌کردند.

(۲) تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، سید علیرضا جوادی و همکاران، نشریه آموزش در علوم پزشکی، ۱۳۹۱.

در این مقاله با توجه به گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی مجازی و تأثیر آن بر جنبه‌های مختلف زندگی استفاده‌کنندگان شبکه‌ها، باهدف بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند را مورد بررسی قرار داده است و در نهایت نتایج این تحقیق نشان داد که دانشجویان با معدل و عملکرد تحصیلی پایین‌تر نسبت به دانشجویان با عملکرد و معدل بالاتر، بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند.

(۳) مهارت‌های مطالعه و ارتباط آن با وضعیت تحصیلی دانشجویان، محمدتقی بادله شמושکی و همکاران، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۳۹۲.

در این مقاله مهارت‌های مطالعه و ارتباط مؤثر آن با پیشرفت تحصیلی را مورد بررسی قرار داد و در نهایت نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویان با معدل تحصیلی بالاتر از مهارت‌های مطالعه بهتری برخوردار بودند.

(۴) تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان پزشکی در مقطع کارشناسی، آجای باندراکار، رامیا نایاک، آرویند کومار پانندی، مجله پزشکی نیروهای مسلح هند، ۲۰۲۱.

در مقاله تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر عملکرد دانشجویان دوره کارشناسی رشته پزشکی در کشور هند مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت نتایج نشان داد دانشجویان قرن ۲۱ با عملکرد تحصیلی

ضعیف تر نسبت به دانشجویانی که عملکرد تحصیلی بهتری داشتند، به صورت معناداری بیشتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کردند.

۵) تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر دانشجویان دانشگاه در عراق، عباس فاضل الجبوری، عبدالناصر م. فشاخ، اوغوز بیات، مجله انفورماتیک مصر، ۲۰۲۰.
در این مقاله تأثیرات شبکه‌های اجتماعی بر دانشجویان دانشگاه‌های عراق مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت به این موضوع می‌پردازد که علاقه و استفاده روزافزون از این شبکه‌های اجتماعی برای استفاده آکادمیک وجود دارد.

در این سپهر مقاله پیشرو با عنوان بررسی رابطه میزان حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی در دانشگاه آزاد شهرستان قم بعد از همه‌گیری کرونا در صدد است میزان حضور دانشجویان کارشناسی در دانشگاه‌های شهرستان قم را به صورت جزئی مورد بررسی قرار دهد؛ اما مقالات فوق موضوع را در ساحت‌های دیگر مورد بررسی قرار دادند.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ اهداف پژوهش، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی و تحلیل رگرسیون چندگانه است. در این نوع پژوهش، به دنبال بررسی رابطه میزان حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی در دانشگاه آزاد شهرستان قم بعد از همه‌گیری کرونا هستیم. جامعه آماری در این پژوهش، شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی شهرستان قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. از کل جامعه آماری به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و با استفاده از نرم‌افزار Gpower تعداد نمونه آماری ۸۲ نفر تعیین شد و به منظور نظرسنجی از جامعه هدف سه پرسش‌نامه استاندارد، پرسش‌نامه ارزیابی میزان استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی (۱۳۹۳) شامل ۱۹ گویه بر اساس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق)، پرسش‌نامه استاندارد منبع کنترل راتر دارای شامل ۲۹ گویه که هر گویه دو جمله (الف و ب) و پرسش‌نامه مهارت‌های تحصیلی فام و تیلور شامل ۴۹ گویه و مطابق با طیف لیکرت (هرگز، کم، تا حدی، زیاد و خیلی زیاد) استفاده شد.

پس از هماهنگی‌های موردنیاز، پرسش‌نامه‌های پژوهش به صورت برخط در فرم‌ساز پرس‌لاین طراحی شد و لینک پرسش‌نامه در گروه‌های مجازی دانشجویان توزیع گردید و پس از بیان توضیحات لازم و اهداف کلی

پژوهش از آنان دعوت شد تا در پژوهش شرکت کنند. ارزیابی پایایی پرسش نامه به روش آلفای کرونباخ انجام شد. مقدارهای آماره آلفای پرسش نامه های مهارت تحصیلی، منبع کنترل و استفاده از شبکه های اجتماعی به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۷۶ و ۰/۸۸ به دست آمد که نشانگر پایایی مناسب ابزارها است. داده ها با استفاده از روش رگرسیون چندگانه، در سطح ۰/۰۵ و با بهره گیری از نرم افزار SPSS27 تحلیل آماری شد.

عنوان پرسش نامه	تعداد سؤالات پرسش نامه	ضریب پایایی	سازگاری درونی
مهارت های تحصیلی	۴۸	۰.۹۰۲	عالی
منبع کنترل	۲۹	۰.۷۶۵	خوب
استفاده از شبکه های اجتماعی	۱۹	۰.۸۸۴	خوب

جدول ۱: محاسبه ضریب پایایی پرسشنامه های پژوهش

جهت تجزیه و تحلیل آماری داده ها از طریق آزمون رگرسیون چندگانه از نرم افزار SPSS27 استفاده شد.

یافته های پژوهش

این پژوهش باهدف بررسی رابطه میزان حضور در شبکه های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی در دانشگاه آزاد استان قم بعد از همه گیری کرونا انجام شد. داده های آماری این پژوهش به شرح زیر است.

عنوان پرسش نامه	میانگین	انحراف معیار	فراوانی
معدل ترم قبل	۱۶.۶۸	۰.۹۶۹	۸۲
مهارت های تحصیلی	۳.۴۴۲۳	۰.۴۳۰۵۲	۸۲
منبع کنترل	۴.۴۹۳۷	۰.۹۶۷۶	۸۲
استفاده از شبکه های اجتماعی	۲.۹۷۳۰	۰.۷۲۷۴۲	۸۲

جدول ۲: محاسبه ضریب پایایی زیر مقیاس های پرسش نامه

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تنظیم شده	خطای استاندارد برآورد
هم زمان	۰.۵۲۶	۰.۲۷۶	۰.۲۴۹	۰.۸۴۰

جدول ۳: خلاصه مدل

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F آماره	سطح معنی داری
هم زمان	رگرسیون	۳	۷.۰۰۳	۹.۹۳۳	۰.۰۰
	باقیمانده	۷۸	۰.۷۰۵		
	کل	۸۱			

جدول ۴: تحلیل واریانس

یافته‌ها نشان داد با استفاده از روش تحلیل رگرسیون هم‌زمان، مدل معنی‌داری به دست آمد ($R = 0.249$) مجذور R تنظیم شده و $P < 0.001$ و $F = 9.933$) این مدل ۲۴/۹ درصد از واریانس را توجیه می‌کند ($R = 0.249$) مجذور R تنظیم شده). استفاده از شبکه‌های اجتماعی و منبع کنترل پیش‌بینی‌کننده‌های معنی‌دار نبودند. اما متغیر معدل پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری بود. رابطه معنی‌داری بین مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد و مقدار خطای استاندارد برآورد برابر با ۰.۸۴۰ بود.

در جدول شماره ۵، VIF برای متغیر مهارت‌های تحصیلی (۱/۱۰۶)، منبع کنترل (۱/۱۶۷) و متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۱/۰۵۹) به دست آمده که بزرگ‌تر از ۰.۱ است. همچنین Tolerance برای متغیر مهارت‌های تحصیلی (۰/۹۰۴)، منبع کنترل (۰/۸۵۷) و متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۰/۹۴۴) به دست آمده و نشان می‌دهد که هم‌خطی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد.

هم‌خطی (collinearity) به وجود رابطه خطی بین دو یا بیشتر از متغیرهای مستقل در یک مدل رگرسیون گفته می‌شود. وقتی هم‌خطی بین متغیرهای مستقل وجود دارد، مدل رگرسیون ممکن است به مشکل برخورد و نتایج آن نامعتبر شود. به عبارت دیگر، وقتی دو یا بیشتر از متغیرهای مستقل در مدل رگرسیون با هم هم‌خطی هستند، امکان تمایز بین تأثیرات مستقل این متغیرها بر متغیر وابسته کاهش می‌یابد. وقتی در تحلیل داده‌ها از

ضرایب (VIF (Variance Inflation Factor و Tolerance استفاده می‌شود، این نشان می‌دهد که هم‌خطی بین متغیرهای مستقل در مدل رگرسیون وجود ندارد.

متغیرها	مقادیر استاندارد	مقیاس استاندارد	آزمون t	شاخص‌های هم‌خطی معناداری	
	B	Std.Error	β	VIF	Tolerance
مقدار ثابت	۰.۲۲۴	۰.۹۳۹	۰.۲۳۹	۰.۸۱۲	
مهارت‌های تحصیلی	۱.۱۷۸	۰.۲۲۸	۰.۵۲۴	۰.۹۰۴	۱.۱۰۶
منبع کنترل	-۱.۲۸۲	۱.۰۴۲	-۰.۱۲۸	۰.۲۲۲	۰.۸۵۷
استفاده از شبکه‌های اجتماعی	-۰.۲۱۸	۰.۱۳۲	-۰.۱۶۴	۰.۱۰۳	۰.۹۴۴

جدول ۵: ضرایب رگرسیونی متغیرهای مورد مطالعه

یافته‌های آزمون نشان داد با معادله‌های زیر و پرکردن پرسش‌نامه‌های مهارت‌های تحصیلی، منبع کنترل و پرسش‌نامه استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌توان نمره معدل ترم بعدی دانشجویان را محاسبه کرد.

(پیش‌بینی نمره معدل دانشجوی بر اساس نمره خام (B))

$$Y = 0.224 + 1.178 (Q) - 1.282 (S) - 0.218 (R)$$

(پیش‌بینی نمره معدل دانشجوی بر اساس نمره معیار (β))

$$Zy = 0.524 (Q) - 0.128 (S) - 0.164 (R)$$

ضریب رگرسیون برای متغیر مهارت‌های تحصیلی (۱/۱۷۸+) است این امر نشان می‌دهد در صورتی که این متغیر افزایش پیدا کند به‌طور متوسط (۱/۱۷۸) واحد به پیشرفت تحصیلی دانشجویان افزوده می‌شود. ضریب رگرسیون برای مؤلفه منبع کنترل (-۱/۲۸۲) و $P \geq 0.05$ است. این امر نشان می‌دهد که رابطه معناداری بین این مؤلفه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دروه کارشناسی وجود ندارد. همچنین ضریب رگرسیون برای مؤلفه

استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۰/۲۱۸-) و $P \geq 0,05$ است که این مقدار نیز نشان‌دهنده عدم رابطه میان این مولفه با پیشرفت تحصیلی دانشجویان است.

نمره t برای مؤلفه مهارت‌های تحصیلی (۵/۱۷۰) مثبت و معنی‌دار است ($p \leq 0,05$). این نشان می‌دهد رابطه‌ی بین این مؤلفه و پیشرفت تحصیلی دانشجویان از نظر آماری معنی‌دار است. نمره t برای مؤلفه منبع کنترل (۱/۲۳۱-) منفی است و ($p \geq 0,05$). این مطلب نشان می‌دهد رابطه‌ی بین این متغیر و پیشرفت تحصیلی دانشجویان از نظر آماری معنی‌دار نیست. همچنین نمره t برای متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۱/۶۵۰-) منفی است و ($p \geq 0,05$). این مطلب نشان می‌دهد که رابطه‌ی بین این متغیر نیز با پیشرفت تحصیلی دانشجویان از نظر آماری معنی‌دار نیست.

بحث و نتیجه گیری

امروزه مهارت‌های تحصیلی یکی از مهم‌ترین پیش‌نیازهای دانشجویان برای دستیابی به موفقیت است. نیروی جوان دانشجویی می‌بایست با استفاده از مهارت‌های تحصیلی توانمندی و شایستگی‌های خود را افزایش دهد تا بتواند مسیر موفقیت را طی کرده و نیروی انسانی قوی وارد بازار کار شود. مهارت‌های تحصیلی می‌تواند شامل مدیریت زمان، افزایش شایستگی‌ها، حل مسئله، برنامه‌ریزی و دیگر موارد باشد.

در این راستا مطالعه حاضر باهدف بررسی رابطه مهارت‌های تحصیلی، منبع کنترل و استفاده از شبکه‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در دوره کارشناسی دانشگاه آزاد قم بود. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی بعد از همه‌گیری کرونا ارتباط معنی‌داری وجود دارد. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های امیران (۱۴۰۲)، عبداللهی، بشیرنژاد و مهدوی (۱۳۹۹)، تمنایی فر و گندمی (۱۳۹۰) همخوانی دارد. لذا مهارت‌های تحصیلی باعث افزایش پیشرفت تحصیلی دانشجویان می‌شود. به موجب این امر دانشجویان می‌بایست مهارت‌های تحصیلی خود را افزایش داده که در نتیجه آن بتوانند به موفقیت و پیشرفت در دروس خود دست یابند.

همچنین بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و منبع کنترل و پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی‌داری وجود ندارد. نتایج این مورد ممکن است به دلیل پیشی‌گرفتن مهارت‌های تحصیلی از منبع کنترل باشد. به موجب نتایج به‌دست‌آمده دانشجویان استفاده از شبکه‌های اجتماعی را با مدیریت زمان‌بندی می‌کنند. بعد از همه‌گیری کرونا که استفاده از فضای مجازی بیشتر شده است، ولی این امر نتوانسته سبب افت تحصیلی دانشجویان شود. این مسئله می‌تواند به این دلیل باشد که دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی در راستای مسائل درسی خود استفاده می‌کنند. عدم ارتباط معنادار متغیر منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی نیز نشان می‌دهد فشارهای بیرونی سبب پیشرفت تحصیلی نیست و افزایش مهارت‌ها است که فرد می‌تواند با کمک‌گرفتن از آن به پیشرفت خود کمک کند. افرادی که مهارت‌های خود را افزایش دهند معمولاً در مواجهه با چالش‌ها و موانع پشتکار بیشتری نشان می‌دهند و به‌آسانی از تلاش برای رسیدن به اهداف خود دست نمی‌کشند. این افراد معمولاً از سلامت روان بهتری برخوردارند و کمتر دچار اضطراب می‌شوند چرا که مدیریت زمان و برنامه‌ریزی را از ابتدای ترم آغاز کرده‌اند. آنها مطالعه دروس خود را برای پایان ترم نمی‌گذارند و از ابتدای ترم با یادداشت‌برداری و مطالعه به اهداف خود نزدیک می‌شوند.

مسئولین دانشگاه می‌تواند با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، سمینارها و جلسات مشاوره به دانشجویان کمک کند تا مهارت‌های تحصیلی خود را افزایش دهند. همچنین مسئولین دانشگاه می‌تواند با برنامه‌ریزی درست از دانشجویان به‌عنوان همیار دانشجو استفاده کند تا در حین تحصیل کارورزی شده و با کاربردی کردن مهارت‌های خود در پیشرفت تحصیلی‌شان مؤثر واقع شوند. یکی دیگر از کارهای مهمی که مسئولین دانشگاه می‌توانند جهت افزایش مهارت‌های تحصیلی دانشجویان فراهم کنند برگزاری همایش‌های دانشگاهی است. به‌موجب این کار دانشجویان به شیوه سخنرانی در میان جمع مهارت‌های تحصیلی خود را افزایش می‌دهند و می‌توانند باعث موفقیت‌های جامعه شوند.

محدودیت‌های تحقیق حاضر

- این مطالعه فقط بر روی دانشجویان دوره کارشناسی در دانشگاه آزاد شهرستان قم انجام شده است.
- داده‌ها با استفاده از خوداظهاری جمع‌آوری شده‌اند که ممکن است باعث سوگیری در نتایج شده است.
- فقط از یک روش آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

پیشنهادها برای تحقیقات در آینده

- برنامه‌های آموزشی برای تقویت مهارت‌های تحصیلی، افزایش حس کنترل درونی و آموزش استفاده مسئولانه از رسانه‌های اجتماعی طراحی و اجرا شوند. این برنامه‌ها می‌توانند شامل کارگاه‌های آموزشی، سمینارها و جلسات مشاوره باشند.
- راهبردهای تصمیم‌گیری و انتخاب شیوه‌های درست آموزش مهارت‌ها.
- بررسی متغیرهای مختلف جهت پیشرفت تحصیلی.
- راهبردهای کاهش متغیرهای تأثیرگذار در عملکردهای منفی دانشجویان.
- برنامه‌ریزی استفاده درست از شبکه‌های اجتماعی.
- راه‌اندازی شبکه‌های مفید اجتماعی.

- Assefa, Y., Moges, T., & Kumar, T. (2023). Modelling the predictive effects of social media on the relationship between students' engagement and academic achievement in higher education institutions. *Cogent Education*, 38-46.
- Candrasiri, G., & Samarasinghe, S. (2021). Use of Social Media in Student Learning and Its Effect on Academic Performance. *New Horizons in Management, Leadership and Sustainability*, 357-374.
- اطاقي, م. (۱۳۹۴). تاثیر آموزش مهارت‌های تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان فوریت پزشکی. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*, ۲۶۹-۲۷۴.
- امیران, س. (۱۴۰۲). بررسی رابطه بین یادگیری مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. *نهمین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی ایران*, ۲۹-۴۱.
- امینی, ش., و سامانی, س. (۱۴۰۰). مدل علی حمایت‌های اجتماعی تحصیلی، مهارت‌های تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی. *مشاوره کاربردی*, ۱-۲۰.
- بادله شמושکی, م., حسینی, س., چرکزی, ع., جعفری, س., و بخشا, ف. (۱۳۹۲). مهارت‌های مطالعه و ارتباط آن با وضعیت تحصیلی دانشجویان. *آموزش در علوم پزشکی*, ۷۴-۸۱.
- تمنایی فر, م., و گندمی, ز. (۱۳۹۰). رابطه انگیزش پیشرفت با پیشرفت تحصیلی دانشجویان. *راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)*, ۱۵-۱۹.
- توسلی, غ., و کلاریجانی امانی, ا. (۱۳۹۱). سرمایه اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی (سرمایه اجتماعی شبکه). *مدیریت فرهنگی*, ۵۵-۷۰.
- زمانی, ع., و تقی پور, ف. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل جذابیت شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از منظر کاربران. *جامعه پژوهی فرهنگی*, ۴۵-۷۰.
- زندوانیان, ا., & دریاپور, ا. (۱۳۹۳). شناسایی و مقایسه آسیب‌های فضای مجازی در بین دانشجویان. *مطالعات عملیات روانی*, ۴۰-۵۲.

سلیمی، س. و فردین، م. (۱۳۹۹). نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تاکید بر فرصت ها و چالش ها. فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۶۰-۴۹.

شمالی احمدآبادی، م.، برخورداری احمدآبادی، ع.، و آریان پور، ل. (۱۴۰۰). نقش فرسودگی والدینی در بدرفتاری با دانش آموزان ابتدایی در همه گیری کووید-۱۹. پویش در آموزش علوم انسانی، ۲۳-۱۷.

عباسی شوازی، م.، معینی، م.، و پوردیان، ر. (۱۳۹۷). فضای مجازی، همنشینی و رفتارهای پرخطر. *انتظام اجتماعی*، ۷۷-۱۰۴.

عبداللهی، ا.، بشیرنژاد، ح.، و مهدوی، م. (۱۳۹۹). بررسی رابطه مهارت‌های ارتباطی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه. پنجمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش، ۳۱-۱۱.

فتحی دوکی، آ.، فتحی دوکی، ا.، حسن نیا، ل.، و حسن نیا، ه. (۱۴۰۰). پیامدهای روان شناختی کرونا ویروس (کووید ۱۹) در دانشجویان: مطالعه مروری نظام مند. *روانشناسی سلامت*، ۱۰۵-۱۱۷.

کلانتری، ا.، زارع، م.، و عبداللهی، ف. (۱۴۰۱). آسیب های سبک زندگی دانشجویان در دوران کرونا. *رفاه اجتماعی*، ۸۷-۹۶.

کوشکی، ش.، و خلیلی فر، م. (۱۳۸۹). نگرش مذهبی و منبع کنترل. *اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی*، ۳۳-۴۰.